

Posudek vedoucí na diplomovou práci Lucie Prokešové na téma *Popírání holocaustu a jiných zločinů z pohledu mezinárodní ochrany lidských práv (svoboda projevu)*

Diplomová práce Lucie Prokešové se zaměřuje na lidskoprávní aspekty popírání holocaustu a jiných zločinů podle mezinárodního práva, jež analyzuje primárně ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), konkrétně judikatury vážící se k článkům 10 (svoboda projevu) a 17 (zákaz zneužití práva) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Práce je zpracována přehledně a kompetentně, byť místy poněkud stručně až povrchně. Práce dává dobrou představu o tom, jak ESLP přistupuje ke kontroverznímu jevu popírání holocaustu a jiných podobných zločinů, i o tom, jakými hlavními nedostatky jeho přístup trpí.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je aktuální a v českém prostředí zatím jen velmi málo zpracované, a to navzdory tomu, že otázky kolem stíhání tzv. popíračů mohou snadno vyvstat také v České republice. Zpracování tématu kladlo na autorku střední nároky, což je dáno zejména omezením zájmu na evropský systém ochrany lidských práv. Relevantní judikatury týkající se tohoto aspektu není zase tolik a totéž platí pro sekundární literaturu. Ocenění si nicméně zaslouží, že diplomantka si nezvolila jen čistě deskriptivní přístup, ale snažila se téma pojmout analyticky a nalézt odpovědi na otázky, jež si zformulovala v úvodu.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Po formální i jazykové stránce je diplomová práce na velmi dobré úrovni, prakticky se v ní neobjevují gramatické chyby či překlepy (výjimkou je např. Evropská Unie – správně Evropská unie, na str. 23). Svým rozsahem práce odpovídá požadavkům kladeným na tento typ kvalifikačních prací na Právnické fakultě UK – práce má 76 stran, z toho 61 stran vlastního textu. Jisté mezery lze najít v oblasti využitých zdrojů. Diplomantka hojně pracuje s judikaturou ESLP, což je pozitivní, poměrně málo naopak využívá sekundární literaturu. Některé významné prameny nejsou v práci využity vůbec (např. Paolo Lobba, Holocaust Denial before the European Court of Human Rights: Evolution of an Exceptional Regime, *European Journal of International Law*, Vol. 26, 2015, 237-253).

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce je rozčleněna do úvodu, čtyř kapitol a závěru. V úvodu diplomantka představuje téma, vysvětluje důvody, proč si jej zvolila, a formuluje pět výzkumných otázek, na něž by v práci ráda našla odpověď. Otázky se týkají konzistentnosti aplikace článků 10, 17, resp. 10 a 17 Evropské úmluvy; okruhu historických událostí, jejichž popírání může být

penalizováno, aniž by došlo k zásahu do svobody projevu; způsobu posouzení těchto událostí ze strany ESLP; kritérií a okolností, jež bere ESLP v úvahu při posuzování nezbytnosti a přiměřenosti zásahu do svobody projevu; a přítomnosti či absence jednotného evropského standardu v otázkách popírání holocaustu a jiných zločinů. Otázky jsou dobře formulovány a umožňují pojmout téma práce opravdu komplexním způsobem.

První kapitola obecně uvádí svobodu projevu, kterou vymezuje jako relativní základní právo. Zatímco výraz „relativní“ je v práci dobře vysvětleno – odkazuje k možnosti omezení, resp. derogace práva, výraz „základní“ je používán bez bližší specifikace. Během obhajoby by diplomantka mohla upřesnit, jak tomuto výrazu rozumí a jaký význam pro kvalitu příslušného práva mu přičítá. První kapitola dále stručně (možná až příliš stručně) zmiňuje roli soudů, zejména ESLP při výkladu práva na svobodu projevu, a ukazuje, s jakými jinými chráněnými zájmy se toto právo může střetávat v případě popírání holocaustu či jiných podobných zločinů. Jde o ochranu pověsti a práv jiných, ochranu pořádku a předcházení zločinnosti a ochranu národní bezpečnosti. Tyto hodnoty současně figurují jako legitimní důvody pro omezení práva na svobodu projevu v článku 10 odst. 2 Evropské úmluvy. Diplomantka uvádí příklady případů, ve kterých byly příslušné důvody posuzovány ESLP. U třetí kategorie příklad chybí: jde o opomenutí, nebo takový případ nebyl nalezen (pokud to druhé, proč je důvod řazen do výčtu)?

Ve druhé kapitole diplomantka rozebírá tři postupy, jež ESLP používá při posuzování případů popírání holocaustu a jiných podobných zločinů. Jsou to: aplikace tříступňového testu podle článku 10 odst. 2 Evropské úmluvy, odmítnutí stížnosti z titulu zneužití práva podle článku 17 Evropské úmluvy a kombinace obou uvedených postupů. Kapitola třetí analyzuje právní úpravu popírání holocaustu a jiných podobných zločinů, která existuje na vnitrostátní úrovni a v rámci Evropské unie. Z vnitrostátních úprav je podrobněji rozvedena jen úprava česká. Třetí kapitola do práce tak úplně nezapadá a její zařazení mezi obecnou kapitolu o přístupu ESLP a kapitolu rozebírající judikaturu ESLP nepůsobí logicky. Vytknout lze kapitole i její přílišnou stručnost – vnitrostátní úpravy jiných států než ČR jsou „odbyty“ jednou větou a odkazem na odborný článek. Pečlivěji je naopak zpracována kapitola čtvrtá, v níž diplomantka rozebírá osm rozhodnutí ELP (X. proti Německu – 1982, Lehideux a Isorini proti Francii – 1998, Witzsch proti Německu I. – 1999, Schimanek proti Rakousku – 2000, Garaudy proti Francii – 2003, Witzsch proti Německu II. – 2005, PETA Deutschland proti Německu – 2013 a Perincek proti Švýcarsku – 2015).

Za nejlepší a nejpropracovanější část práce je možno považovat závěr, ve kterém diplomantka zodpovídá výzkumné otázky. Ohledně první dospěla k závěru, že článek 17

Evropské úmluvy je ESLP primárně aplikován v případech popírání holocaustu (nikoli jiných zločinů), ani zde ale praxe není jednotná. Diplomantka do budoucna očekává pokles počtu případů posuzovaných podle článku 17 a aplikaci plného testu podle článku 10 odst. 2. Druhou otázku diplomantka zodpovídá tak, že ESLP volí odlišný přístup k popírání holocaustu na straně jedné a jiných podobných zločinů, např. tzv. arménské genocidy, na straně druhé. ESLP vykazuje větší ochotu akceptovat zásahy do svobody projevu, popř. zbavit daný projev ochrany ESLP v případě holocaustu. Zajímavá je odpověď na třetí otázku, podle níž se ESLP „*nejenom nezabývá pravdivostí historických událostí jako takových, ale nezabývá se ani právní kvalifikací těchto událostí jakožto zločinu genocidia*“ (str. 58). Klíčovým faktorem pro jeho posuzování jsou povaha a možné následky popírání. Dané faktory též umožňují posoudit nezbytnost a přiměřenost zásahu, k nimž směřovala čtvrtá otázka. Konečně, diplomantka shledává, že ESLP bere při hodnocení situací v úvahu místní kontext, jednotný evropský standard tedy v oblasti popírání zločinů neexistuje.

4. Závěry a doporučení:

Diplomová práce Lucie Prokešové *Popírání holocaustu a jiných zločinů z pohledu mezinárodní ochrany lidských práv (svoboda projevu)* splňuje nároky kladené na diplomové práce na Právnické fakultě UK. Jako takovou ji **doporučuji** k obhajobě a v závislosti na průběhu obhajoby ji hodnotím v rozpětí **výborná-velmi dobrá**. Během obhajoby by se diplomantka mohla, vedle připomínek uvedených výše, vyjádřit k následujícím otázkám:

- 1) Zavedl ESLP nějaká kritéria pro určení toho, jaký legitimní důvod (ochrana pověsti a práv jiných, ochrana pořádku a předcházení zločinnosti a ochrana národní bezpečnosti) v konkrétních případech aplikuje? Nebo se v tomto spoléhá zcela na argumentaci státu?
- 2) Jak diplomantka hodnotí postoj ESLP ve vztahu ke třetí výzkumné otázce? Považuje za správné, že se ESLP orientuje na povahu a důsledky jednání a nikoli na samotný zločin? Je tento přístup v souladu s národními úpravami, z nichž některé kriminalizují popírání holocaustu (a případně jiných zločinů) obecně, bez ohledu na kontext?

V Praze dne 3. července 2016

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA

Vedoucí diplomové práce